

NOTAT: Redegørelse om skolevægring i Roskilde Kommune

28. marts 2019

Skole- og Børneudvalget bad den 4. december 2018 forvaltningen om en redegørelse om omfanget af skolevægring i Roskilde Kommune og fremtidige handlemuligheder.

Redegørelsen skal bl.a. belyse:

1. Hvad er omfanget af børn og unge, der af den ene eller anden årsag, ikke kan følge undervisningen på skolerne i kortere eller længere tid – med særlig fokus på skolevægring?
2. Hvis omfanget ikke på nuværende tidspunkt opgøres, ønskes en beskrivelse af en ny procedure for, hvordan omfanget kan afdækkes.
3. Hvad er årsagerne til skolevægring, og er der nogle børn og unge, der i særlig grad har risiko for at udvikle skolevægring?
4. Hvilken undervisning og støtte tilbydes børnene og de unge, hvis de ikke er i stand til at møde fysisk op i skolen, og hvor lang tid går der før, de bliver opsøgt og tilbydes hjælp?
5. Hvor mange forældre vælger selv at stå for undervisningen af deres barn med skolevægring?
6. Hvor mange forældre modtager tabt arbejdsfortjeneste i Roskilde Kommune som følge af, at deres børn har skolevægring?
7. Forslag til, hvordan man tidligere kan støtte børn og deres forældre for at afhjælpe skolevægring, herunder akutte indsatser og tidligere afdækning af børns mistrivsel.

Udvalget ønsker, at redegørelsen inddrager forskningsbaseret viden på området og en handleplan for at forebygge og afhjælpe skolevægring i Roskilde Kommune.

I det følgende vil spørgsmålene blive besvaret punktvis. Der vil løbende blive redegjort for relevante elementer i Roskilde Kommunes handleplan fra 2015 og det hidtidige arbejde for at nedbringe elevfraværet, herunder skolevægring. Efterfølgende præsenteres en fremadrettet handleplan for, hvordan der kan arbejdes med at forebygge og afhjælpe skolevægring

Ad 1) Hvad er omfanget af børn og unge, der af den ene eller anden årsag, ikke kan følge undervisningen på skolerne i kortere eller længere tid – med særlig fokus på skolevægring?

Tal fra Undervisningsministeriet fra efteråret 2018 viser, at danske folkeskoleelevers fravær i gennemsnit er steget med én fraværsdag siden 2015. På landsplan er der i løbet af de seneste tre år således sket en stigning fra 11 til 12 dage, svarende til 6 procent af skoleåret. Samtidig er andelen af elever med et fravær på over 10 procent steget med 1,6 procentpoint – fra 13,1 procent i 2014/2015 til 14,7 procent i skoleåret 2017/2018.

Som det fremgår af Tabel 1 nedenfor gør den samme tendens sig gældende i Roskilde Kommune, hvor det gennemsnitlige elevfravær er steget fra 5,3 procent til 6 procent i løbet af de seneste tre år. Tabel 1 viser desuden elevfraværet inddelt efter fraværstype. Det fremgår, at sygefraværet, som udgør den største andel af elevernes fravær, har ligget stabilt på landsplan, mens der i Roskilde Kommune har været en mindre stigning. Af Tabel 1 fremgår desuden, at fravær med tilladelse er steget både lokalt og nationalt.

Tabel 1: Fravær inddelt efter fraværstype

Fraværstype	Skoleår							
	2014/2015		2015/2016		2016/2017		2017/2018	
	Roskilde/Hele landet		Roskilde/Hele landet		Roskilde/Hele landet		Roskilde/Hele landet	
Fravær med tilladelse	1,5%	1,4%	1,6%	1,5 %	2,1%	1,6 %	2,0%	1,8%
Sygefravær	2,9%	3,0%	3,2%	3,1%	3,3%	3,0%	3,4%	3,1%
Ulovligt fravær	0,8%	0,9%	0,8%	1,0%	0,6%	1,0%	0,6%	1,0%
Total	5,2%	5,3%	5,6%	5,6%	6,0%	5,6%	6,0%	5,9%

Kilde: Undervisningsministeriets datavarehus

Af Tabel 2 nedenfor fremgår det, at andelen af elever med fravær på over 10 % har været faldende i Roskilde Kommune, i løbet af de seneste tre år. Det ses desuden, at andelen i Roskilde er lavere end landsgennemsnittet.

Tabel 2: Andel elever med fravær over 10 %

Andel elever med fravær over 10 %	Skoleår			
	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018
Roskilde	16,7%	16,1%	15,9%	15,5%
Hele landet	17,2%	17,2%	17,1%	17,0%

Kilde: Undervisningsministeriets datavarehus

Der ses en tendens til stigende fravær både på landsplan og i Roskilde Kommune, om end der i Roskilde Kommune ses en positiv udvikling i retning mod en lavere andel af elever med fravær over 10%. Metodecentret¹ peger på skolevægring som en særlig kompleks del af denne udfordring, der er blevet mere og mere tydelig både på nationalt og kommunalt plan. *"Der er en stigende opmærksomhed på elever, som har vanskeligt ved at opretholde en normal skolegang på grund af skolevægring. Skolevægring er et relativt ubeskrevet fænomen i en dansk sammenhæng, imens der både i Sverige og Norge er en del forskning inden for området. Elever med skolevægring er en sammensat gruppe, som i en længere periode har helt eller delvist fravær fra skolegang. Skolevægringen er et udtryk for en række udfordringer i elevens hverdag, som vedkommende ikke har de nødvendige ressourcer til at håndtere".*

Registreringspraksis og definitioner

Roskilde Kommune registrerer elevernes fravær i tre kategorier, der matcher indberetningen til Undervisningsministeriet: ulovligt fravær, sygefravær og fri med tilladelse. Elever kan optræde i statistikken med stort fravær ved længerevarende sygdom eller forældreinitieret fravær, hvor skolen giver sin accept efter en

¹Metodecentret er en medlemsorganisation for kommuner og regioner i hele Danmark, og som har til formål at bidrage til at forbedre kvaliteten på det sociale område.

vurdering af elevens generelle situation, fx ved længere udlandsophold. Længerevarende fravær kan også dække over en bekymrende situation, der har indvirkning på elevens læring, trivsel og generelle udvikling.

Roskilde Kommunes registreringspraksis indeholder ikke en opgørelse af bekymrende fravær eller skolevægring, og der findes heller ikke nationale opgørelser over omfanget af fænomenet. Dette skyldes bl.a., at "skolevægring" er et komplekst fænomen, som ikke er defineret entydigt hverken i litteraturen eller på landsplan i den danske skolesektor. Problematisk fravær og skolevægring henviser til et barns manglende evne til at opretholde en almindelig skolegang, og er kendetegnet ved, at eleven over en periode afholder sig helt eller delvist fra skolegang.

Der er forskellige definitioner af, hvornår skolefravær bliver problematisk og behandlingskrævende. Nogle forskere opererer med en definition, der omfatter børn og unge med fravær på mere end 30 dage i løbet af et år, mens andre fokuserer på elever med mere end 10 % illegitimt fravær i løbet af 3 måneder². I forskningen er der således ikke enighed om en definition på bekymrende fravær. Erfaringer fra dansk praksis vedrørende en fastlagt definition på bekymrende fravær contra en faglig og individuel vurdering viser, at en fastlagt definition gør det lettere at vurdere, hvornår fraværet er blevet bekymrende. Omvendt kan en fastlagt definition risikere at fjerne fokus på fravær lavere end grænserne, men som alligevel viser et bekymrende mønster.

Roskilde Kommune har ikke en fastlagt definition på bekymrende fravær, men retningslinjer for, hvordan medarbejdere skal reagere og hvornår. Disse retningslinjer uddybes i besvarelsen af spørgsmål 2 og 4, der desuden indeholder en beskrivelse af, hvordan Roskilde Kommune i de senere år har styrket arbejdet både med registrering og håndtering af fravær.

Ad 2) Hvis omfanget ikke på nuværende tidspunkt opgøres, ønskes en beskrivelse af en ny procedure for, hvordan omfanget kan afdækkes

Skolevægring er kendetegnet ved, at barnet har et højt fravær, ofte kommer for sent, opfører sig dårligt om morgenen for at undgå at skulle i skole, og ofte beder om undskyldninger for ikke at komme i skole³. Et centralt element af skolevægringsproblematikken er således fravær. Som beskrevet i det foregående registreres det enkelte barn, som er ramt af skolevægring ikke i en særlig kategori i Roskilde Kommune. Eleverne registreres ud fra andre faktorer, herunder fravær.

Forvaltningen har ikke på nuværende tidspunkt systematiske opgørelser over elever med skolevægring, hvor der kan trækkes oversigt.

Der er igangsat tiltag for generelt at sikre en bedre og mere præcis registrering af fravær, der også indgår som en del af arbejdet med at forebygge og afhjælpe skolevægring i Roskilde Kommune. I Resultater i Roskilde, som byrådet behandler hvert år, er der et mål om, at eleverne i kommunens folkeskoler maksimalt skal have et fravær på 4,5%. Dette kan være vanskeligt at opfylde. I juni 2015 blev der derfor iværksat en række indsatser for at mindske elevens fravær allerede i folkeskolen og for at undgå, at flere børn og unge får et langvarigt/bekymrende fravær. Her blev bl.a. iværksat en fraværsmode, som fastlægger en procedure for, hvordan skolerne skal registrere og fagpersonernes handlemuligheder og forpligtelser i forbindelse med elevfravær. Modellen er vedlagt som bilag, og vil desuden blive beskrevet nærmere i besvarelsen af spørgsmål 4.

² "Problematisk skolefravær og skolevægring. Årsager og behandling", Metodecentret, 2017.

³ "Problematisk skolefravær og skolevægring. Årsager og behandling", Metodecentret, 2017

Forvaltningen vil i forlængelse af den generelle registrering af elevers fravær udarbejde en procedure og plan for, hvordan der systematisk kan ske en opfølgning på elevers fravær for at sikre en tidlig opsporing af elever, der er ramt af skolevægring. En styrket indsats og monitorering af fravær er desuden nødvendig som følge af Folketingets politiske aftale om parallelsamfund, der indebærer, at det fremover betyder underretninger med henblik på at gribe tidligt ind over for fravær og efterfølgende bortfald af børnefamilie- og ungeydelse, hvis børn i folkeskolen har mere end 15 procent ulovligt fravær i et kvartal.

Ad 3) Hvad er årsagerne til skolevægring, og er der nogle børn og unge, der i særlig grad har risiko for at udvikle skolevægring?

Udviklingen af skolevægring kan forårsages af en lang række forskellige faktorer, der over tid spiller ind, og det kan derfor være svært at afklare, hvad den bagvedliggende årsag er⁴. Det kan både være faktorer hos eleven selv eller faktorer i hjemmet, skolen eller samfundet.

Psykolog Anne Vibeke Fleischer, som i mange år har beskæftiget sig med skolevægring, definerer problematikken således: *"Et barn, der er ramt af skolevægring, forsøger, at forsvare sig mod noget, som opleves ubehageligt og urimeligt. Måske synes de voksne ikke, at det er så slemt. Men man må tage udgangspunkt i barnets adfærd. Barnets virkelighed styrer barnets adfærd. Barnet undgår skolen, fordi det giver en øjeblikkelig lettelse."*⁵

Forskning peger på, at der er en markant sammenhæng mellem psykiske diagnoser og skoleværing, og nogle af fællestrækkene blandt børn og unge med skolevægring er, at de ofte har depression, angst, autisme og/eller er sensitive over for forandringer. Derudover kan søvnproblemer og kroniske smerter spille ind.

Ifølge undersøgelser af fænomenet er skolevægring repræsenteret ligeligt blandt piger og drenge, men forskningen peger på, at opvækstvilkår har en betydelig indflydelse på udvikling af skolevægring, herunder både socioøkonomisk status og forældrenes opdragelsesstil og holdning til skolen. Amerikanske undersøgelser viser, at der er en overrepræsentation af børn og unge fra etniske minoriteter i fraværstatistikkerne. Dette kan skyldes, at denne befolkningsgruppe i mindre grad søger hjælp til deres problemer, hvilket gør, at de risikofaktorer der har sammenhæng med udviklingen af skolevægring ikke bliver afhjulpet.

I en litteraturgennemgang af eksisterende forskning om skolevægring peger Metodecentret⁶ på fire væsentlige faktorer, der øger muligheden for, at behandlingen af skolevægring leder til en mere stabil skolegang: 1) Tidlig indsats, 2) Grundig udredning, 3) *Tidlig og gradvis genoptagelse af skolegang* og 4) *Inddragelse af familie og netværk*. De fire parametre indgår allerede i Roskilde Kommunes arbejde med udsatte børn, således også i forhold til skolevægring. Problematikken er dog også stigende her i kommunen, og indsatserne og samarbejdet mellem fagpersonerne om indsatserne skal fortsat udvikles.

Egmont Fonden og Børns Vilkår har i 2019 indgået et samarbejde, hvor de over de næste fem år vil sætte ind over for børns stigende skolefravær. Indsatserne vil bestå af, at indsamle og udbrede viden om, hvordan børn oplever skolefravær og årsagerne til, rådgivning af børn og unge, at klæde forældre og fagpersoner på til at forebygge skolefravær og gribe ind samt at samle aktører på skole- og socialområdet i et netværk med fokus på at udpege

⁴ "Problematisk skolefravær og skolevægring. Årsager og behandling", Metodecentret, 2017.

⁵ "Jeg vil ikke i skole", Anne Vibeke Fleischer, 2018

⁶ Metodecentret er en medlemsorganisation for kommuner og regioner i hele Danmark, og som har til formål at bidrage til at forbedre kvaliteten på det sociale område.

centrale udfordringer og mulige løsninger relateret til skolefravær. Endelig vil de to organisationer udbrede anbefalinger til skoler og kommuners arbejde med at sætte tidligt og systematisk ind. Roskilde Kommune vil følge projektet tæt, da det kan afføde relevante redskaber og input til kommunens arbejde med skolevægringsproblematikken.

Ad 4) Hvilken undervisning og støtte tilbydes børnene og de unge, hvis de ikke er i stand til at møde fysisk op i skolen, og hvor lang tid går der før, de bliver opsøgt og tilbydes hjælp?

Det beror på en individuel og konkret vurdering, hvad det er for en støtte og undervisning, der tilbydes det enkelte barn med skolevægring. Der kan således heller ikke oplyses en konkret angivelse af, hvor lang tid der går før et barn bliver opsøgt og tilbudt hjælp. Som det fremgår ovenfor er der ikke en systematisk opfølgning, og der vil være forskel i sagerne på, hvor hurtigt det opspores, at der er tale om skolevægring, som kræver målrettet støtte.

Roskilde Ungdomsskole tilbyder heltidsundervisningen (Genvejen), som er et undervisnings- og aktivitetstilbud til særligt udsatte unge i den skolepligtige alder med fragmenteret skolegang.

Ad 5) Hvor mange forældre vælger selv at stå for undervisningen af deres barn med skolevægring?

Forvaltningen har ikke en opgørelse over, hvor mange forældre der selv står for undervisningen af deres barn på grund af skolevægring. Der har i en længere årrække ikke været eksempler på, at forældre har fravalgt det kommunale system og selv stået for at hjemmeundervise deres barn i henhold til kapitel 8 i "Bekendtgørelse af lov om friskoler og private grundskoler m.v."

Ad 6) Hvor mange forældre modtager tabt arbejdsfortjeneste i Roskilde Kommune som følge af, at deres børn har skolevægring?

Årsagen til bevilling af tabt arbejdsfortjeneste registreres ikke særskilt, og det er derfor ikke muligt at udtrække en liste over antallet af bevillinger, der kan knyttes specifikt til manglende skoletrivsel. Dette vil kræve en manuel gennemgang af alle sager med tabt arbejdsfortjeneste. Tabt arbejdsfortjeneste kan udbetales til forældre, der forsørger et barn med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse. Der er i sommeren 2018 ved manuel gennemgang forsøgt at skabe et estimeret overblik over sager, hvor der udbetales tabt arbejdsfortjeneste til forældre, som passer deres skolesøgende børn i hjemmet, som følge af, at børnene ikke trives i skoletilbuddet. Gennemgangen vurderes at give et rimeligt retvisende billede af antallet. På tidspunktet for gennemgangen blev det vurderet, at der var omkring 35 sager med bevilling af hel eller delvist tabt arbejdsfortjeneste som følge af, at barnet helt eller delvist ikke kunne deltage i sit skoletilbud. Bevillingerne af tabt arbejdsfortjeneste gives i en kortere eller længere periode, mens der arbejdes med, at barnet igen kan deltage i et skoletilbud, hvorfor antallet af familier, der hen over et år modtager tabt arbejdsfortjeneste, vil være højere. Det er en forudsætning for bevilling af tabt arbejdsfortjeneste, at det er en nødvendig konsekvens af barnets funktionsnedsættelse, at barnet passes i hjemmet, og at det er mest hensigtsmæssigt, at det passes af en forælder.

Ad 7) Forslag til, hvordan man tidligere kan støtte børn og deres forældre for at afhjælpe skolevægring, herunder akutte indsatser og tidligere afdækning af børns mistrivsel

Flere kommuner gør sig i disse år erfaringer med metoder, der har betydning for børn med skolevægring. I Københavns Kommune arbejdes med fx Idrætsprojektet, hvor der gennem mere end ti år via samarbejde og en aktivitetsbaseret tilgang bygges bro for den enkelte til det almene fællesskab.

Forslag til Handleplan

Forvaltningen foreslår, at der iværksættes et pilotprojekt på to-tre skoler med inddragelse af ekstern bistand fra PLAY, der er en socialøkonomisk virksomhed, der bygger videre på Københavns Kommunes gode erfaringer med idrætsprojektet. Pilotprojektet skal afprøve konkrete indsatser med udvalgte elever med skolevægring. Med afsæt i et helhedsorienterede perspektiv og et afsæt i barnets virkelighed vil der i pilotprojektet blive arbejdet med den enkeltes konkrete problemer, her skolevægring. Efter et år vil forvaltningen samle op på resultaterne og erfaringerne fra pilotprojektet, der præsenteres for Skole- og Børneudvalget med henblik på stillingtagen til om indsatserne skal udbredes til flere skoler.

Forvaltningen vil i samarbejde med skolerne arbejde med, at der bliver et større og mere systematisk fokus på bekymrende fravær. Derudover vil forvaltningen undersøge, hvordan fraværs mønstrene ser ud for de elever vi på nuværende tidspunkt ved er ramt af skolevægring, med henblik på at udvikle værktøjer og retningslinjer til at blive bedre til at identificere elever med skolevægring.

Sideløbende med de pædagogiske indsatser udarbejder forvaltningen en række praktiske retningslinjer til skolernes administration og ledelser, så skolernes procedure for at opspore bekymrende fravær bliver mere ens og for at øge opmærksomheden mod tegn på begyndende skolevægring.

Et af de konkrete initiativer er, at Roskilde Kommune i foråret 2019 har arrangeret to temadage, hvor der sættes fokus på den nyeste forskning og på at udvikle det kommunale samarbejde mellem de forskellige medarbejdergrupper og deres kompetencer. I marts har skolernes fokusteam og andre udvalgte fagpersoner fået oplæg om skolevægring af psykolog Rasmus Alenkær. I april samles fokusteamene med henblik på videndeling og drøftelser omkring udviklingsmuligheder med særligt fokus på skolevægring. I fokusteam indgår medarbejdere med forskellig faglighed, der er omkring barnet. Det er medarbejdere fra fx skolen, PPR, Børn og Unge og Sundhedsplejen.

Derudover vil skolerne, SFO'erne og klubberne i samarbejde med forvaltningen generelt arbejde med at styrke det inkluderende og motiverende læringsmiljø i Roskilde Kommune. Dette fokus bidrager til at udvikle det lokale beredskab og medarbejdernes "mindset" til blandt andet bedre at imødegå bekymrende fravær.